

Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
MACIEJ SZPUNAR NUOMONĖ,
pateikta 2014 m. rugsėjo 24 d.¹

Byla C-376/14 PPU

**C.
prieš
M.**

(Supreme Court (Airija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūra — Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė — Teismų bendradarbiavimas civilinėse bylose — Reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 — 1980 m. spalio 25 d. Hagos konvencija dėl tarptautinio vaikų grobimo civilinių aspektų — Sąvoka vaiko „nuolatinė gyvenamoji vieta“ tėvams išsituokus — Teisėtas vaiko išvežimas į kitą valstybę narę — Neteisėtas negrąžinimas“

I – Įvadas

1. Prancūzijos pilietis ir Didžiosios Britanijos pilietė nutraukė santuoką. Jie turi mažametį vaiką. Motina pagal Prancūzijos teismo sprendimą išsiveža vaiką iš Prancūzijos į Airiją. Praėjus septyniems mėnesiams Prancūzijos apeliacinis teismas panaikina minėtą teismo sprendimą ir nurodo, kad vaikas turi gyventi su tėvu. Motina negrąžina vaiko.
2. Kur yra ir buvo vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta? Ar įvyko pagrobimas, pasireiškęs kaip neteisėtas negrąžinimas? Airijos *Supreme Court* iškėlė šiuos klausimus pateikdamas prašymą priimti prejudicinį sprendimą.
3. Gerai žinoma, kad Sąjungos teisės sistemoje jurisdikcija bylose dėl tėvų pareigų reglamentuojama Tarybos reglamentu (EB) Nr. 2201/2003,² kuris dar vadinamas reglamentu „Briuselis IIA“ (ir reglamentu „Briuselis IIA“). Be to, gerai žinoma, kad 1980 m. spalio 25 d. Konvencijoje dėl tarptautinio vaikų grobimo civilinių aspektų, kurios priėmimą rėmė Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencija³ (toliau – 1980 m. Hagos konvencija), numatyta vaiko grąžinimo tvarka.
4. Sąjungos teisės aktų leidėjo atsakymas į klausimą, kaip vertinti šių dviejų teisės aktų santykį, pateikiamas Reglamento Nr. 2201/2003 11 straipsnyje. Ši byla, kurioje kyla klausimas dėl 1980 m. Hagos konvencijos ir Reglamento Nr. 2201/2003 atribojimo, susijusi su minėtos nuostatos išaiškinimu ir tuo, kaip Reglamentas Nr. 2201/2003 ir 1980 m. Hagos konvencija susiję tarpusavyje.

1 — Originalo kalba: anglų.

2 — 2003 m. lapkričio 27 d. Reglamentas dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinantys Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000 (OL L 338, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 243).

3 — Pateikiama šiuo adresu <http://www.hcch.net/upload/conventions/txt28en.pdf>.

II – Teisinės aplinkybės

A – 1980 m. Hagos konvencija

5. 1980 m. Hagos konvencijos 1 straipsnyje nustatyta:

„Šios Konvencijos tikslai:

- a) užtikrinti, kad neteisėtai į bet kurią Susitariančiąją Valstybę išvežti ar jose laikomi vaikai būtų greitai grąžinti;

<...>“

6. Pagal šios Konvencijos 3 straipsnį:

„Vaiko išvežimas ar laikymas laikomas neteisėtu, jei:

- a) pažeidžiamos globos teisės, suteiktos asmeniui, institucijai ar kitai organizacijai atskirai ar kartu, pagal valstybės, kurioje vaikas nuolat gyveno prieš pat jį išvežant ar laikant, įstatymus; ir
- b) jei išvežimo ar laikymo metu tomis teisėmis buvo kartu ar atskirai naudojamosi arba būtų buvę naudojamosi, jei vaikas nebūtų išvežtas ar laikomas.

Globos teisės, nurodytos a punkte, gali būti suteiktos pagal įstatymą arba teismo ar administracinės institucijos sprendimu, arba pagal susitarimą, turintį teisinę galią pagal tos valstybės įstatymus.“

7. 1980 m. Hagos konvencijos 12 straipsnis suformuluotas taip:

„Jei vaikas yra neteisėtai išvežtas arba laikomas, kaip nurodyta 3 straipsnyje, ir jei pradedant procesą Susitariančiosios Valstybės, kurioje yra vaikas, teismo ar administracinėse institucijose dar nėra praėjęs vienerių metų terminas nuo tos dienos, kai vaikas buvo neteisėtai išvežtas ar laikomas, bylą nagrinėjanti institucija nurodo vaiką tuojau pat grąžinti.

Net jei procesas buvo pradėtas praėjus ankstesnėje pastraipoje nurodytam vienerių metų terminui, teismo ar administracinė institucija nurodo grąžinti vaiką, nebent būtų įrodyta, kad vaikas jau prisitaikė prie naujos aplinkos.

Jei valstybės, į kurią kreipiamasi, teismo ar administracinė institucija turi pagrindo manyti, kad vaikas išvežtas į kitą valstybę, ji gali sustabdyti bylos nagrinėjimą arba atmesti prašymą grąžinti vaiką.“

8. Šios konvencijos 13 straipsnyje nustatyta:

„Nepaisant ankstesnio straipsnio nuostatų, valstybės, į kurią kreipiamasi, teismo ar administracinė institucija neprivalo nurodyti grąžinti vaiką, jei asmuo, įstaiga ar kita organizacija, kuri prieštarauja, kad vaikas būtų grąžintas, įrodo, kad:

- a) asmuo, įstaiga ar kita organizacija, kuri rūpinosi vaiku, vaiko išvežimo ar laikymo metu iš tiesų nesinaudojo globos teisėmis arba neprieštaravo ar vėliau sutiko, kad vaikas būtų išvežtas ar laikomas; arba
- b) yra didelė rizika, kad vaiką grąžinus jam būtų padaryta fizinė ar psichinė žala arba kad vaikas pakliūs į kitą netoleruotiną situaciją.

Teismo ar administracinė institucija taip pat gali atsisakyti nurodyti grąžinti vaiką, jei ji nustato, kad vaikas prieštarauja grąžinimui ir jau yra sulaukęs tokio amžiaus ir brandos, kai tikslinga atsižvelgti į jo nuomonę.

Svarstydamos šiame straipsnyje nurodytas aplinkybes, teismo ir administracinės institucijos privalo atsižvelgti į informaciją apie vaiko socialinę kilmę ir padėtį, kurią pateikia vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos centrinė įstaiga ar kita kompetentinga institucija.“

9. 1980 m. Hagos konvencijos 16 straipsnis suformuluotas taip:

„Gavusi pranešimą apie neteisėtą išvežimą ar laikymą, nurodytą 3 straipsnyje, Susitariančiosios Valstybės, į kurią vaikas yra išvežtas arba kurioje jis laikomas, teismo ar administracinė institucija nesprenžia dėl vaiko globos teisių iš esmės, kol nenustatoma, kad vaikas neturi būti grąžinamas pagal šią Konvenciją, arba sprendžia dėl globos teisių iš esmės tik tada, jei per protingumo kriterijų atitinkantį laikotarpį nuo minėto pranešimo gavimo dienos nepateikiamas prašymas pagal šią Konvenciją.“

10. 1980 m. Hagos konvencijos 19 straipsnyje nustatyta:

„Pagal [1980 m. Hagos konvenciją] priimtas sprendimas grąžinti vaiką nėra laikomas lemiamu iš esmės sprendžiant vaiko globos klausimus.“

B – *Sąjungos teisė*

11. Reglamento Nr. 2201/2003 17 konstatuojamoji dalis suformuluota taip:

„(17) Vaiko neteisėto išvežimo ar negrąžinimo atvejais, vaiko grąžinimas turėtų būti užtikrinamas nedelsiant ir šiuo tikslu turėtų ir toliau būti taikoma 1980 m. spalio 25 d. Hagos konvencija, papildoma šio reglamento, ypač 11 straipsnio, nuostatomis. Valstybės narės, į kurią arba kurioje vaikas buvo neteisėtai išvežtas ar negrąžintas, teismai turėtų galėti pasipriešinti jo grąžinimui konkrečiais tinkamai pateisinamais atvejais. Tačiau toks sprendimas galėtų būti pakeičiamas paskesniu vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos iki neteisėto išvežimo ar negrąžinimo valstybės narės teismo sprendimu. Jei tas sprendimas numatytų vaiko grąžinimą, grąžinimas turėtų įvykti be jokios specialios procedūros, reikalaujamos tam sprendimui pripažinti ir vykdyti valstybėje narėje, į kurią arba kurioje vaikas buvo neteisėtai išvežtas ar negrąžintas.“

12. Šio reglamento 2 straipsnyje „Sąvokų apibrėžimai“ numatyta:

„Šiame reglamente:

<...>

- 7) „tėvų pareigos“ – visos teisės ir pareigos, susijusios su vaiko asmeniu ar turtu, suteikiamos fiziniam ar juridiniam asmeniui teismo sprendimu, įstatymų nustatyta tvarka ar juridinę galią turinčiu susitarimu; [jos pirmiausia apima globos ir bendravimo teises];
- 8) „tėvų pareigų turėtojas“ – kiekvienas asmuo, turintis tėvų pareigas vaikui;
- 9) „globos teisės“ apima teises ir pareigas, susijusias su vaiko priežiūra, ypač teisę nustatyti vaiko gyvenamąją vietą;
- 10) „bendravimo teisės“ apima visų pirma teisę ribotam laikui nuvežti vaiką kitur, negu yra jo nuolatinė gyvenamoji vieta;

11) „neteisėtas [vaiko] išvežimas ar negrąžinimas“ – tai vaiko išvežimas ar negrąžinimas tais atvejais, kai:

- a) tuo pažeidžiamos globos teisės, įgytos teismo sprendimu, įstatymų nustatyta tvarka ar juridinę galią turinčiu susitarimu pagal valstybės narės, kurioje yra vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta iki išvežimo ar negrąžinimo, [prieš pat išvežimą ar negrąžinimą, teisę];

ir

- b) jei išvežimo ar negrąžinimo metu globos teisėmis buvo faktiškai naudojamosi drauge ar jų su niekuo nesidalijant arba jomis taip būtų naudojamosi išvežimui ar negrąžinimui. Laikoma, kad globa yra įgyvendinama kartu, kai pagal teismo sprendimą ar įstatymų nustatyta tvarka vienas tėvų teisių [pareigų] turėtojas negali spręsti dėl vaiko gyvenamosios vietos be kito tėvų pareigų turėtojo sutikimo.“

13. Reglamento Nr. 2201/2003 II skyriuje „Jurisdikcija“ yra 2 skirsnis „Tėvų pareigos“ (8–15 straipsniai).

14. Reglamento Nr. 2201/2003 8 straipsnis „Bendroji jurisdikcija“ suformuluotas taip:

„1. Valstybės narės teismai turi jurisdikciją bylose, susijusiose su tėvų pareigomis vaikui, kurio nuolatinė gyvenamoji vieta tuo metu, kai byla patenka jų žinion, yra toje valstybėje narėje.

2. Šio straipsnio 1 daliai taikomos 9, 10 ir 12 straipsnių nuostatos.“

15. 9 straipsnyje „Nenutrūkstant vaiko buvusios nuolatinės gyvenamosios vietos [teismų] jurisdikcija“ nustatyta:

„1. Tais atvejais, kai vaikas teisėtai persikelia iš vienos valstybės narės į kitą ir įgyja ten naują nuolatinę gyvenamąją vietą, [nukrypstant nuo 8 straipsnio] vaiko buvusios nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės narės teismai tris mėnesius nuo persikėlimo išlaiko jurisdikciją, kad pakeistų sprendimą dėl bendravimo teisių, priimtą toje valstybėje narėje iki vaiko persikėlimo, jeigu bendravimo teisių turėtojas pagal tą teismo sprendimą dėl bendravimo teisių nuolatinė gyvenamoji vieta ir toliau išlieka vaiko buvusios nuolatinės gyvenamosios vietos valstybėje narėje.

2. Šio straipsnio 1 dalis netaikoma, jei šio straipsnio 1 dalyje bendravimo teisių turėtojas pripažino vaiko naujos nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės narės teismų jurisdikciją dalyvaudamas teismų procesuose neginčijant jų jurisdikcijos.“

16. 10 straipsnyje reglamentuojama „Jurisdikcija vaikų grobimo atvejais“. Šiame straipsnyje nustatyta:

„Vaiką neteisėtai išvežus ar negrąžinus, valstybės narės, kurioje vaikas iki neteisėto išvežimo ar negrąžinimo [prieš pat neteisėtą išvežimą ar negrąžinimą] turėjo nuolatinę gyvenamąją vietą, teismai išlaiko savo jurisdikciją iki tol, kol vaikas įgyja nuolatinę gyvenamąją vietą kitoje valstybėje narėje ir:

- a) išvežimui ar negrąžinimui tylėjimu pritaria kiekvienas globos teises turintis asmuo, institucija ar kita organizacija;

arba

- b) vaikas toje kitoje valstybėje narėje pragyvena bent vienerius metus nuo to, kai globos teises turintis asmuo, institucija ar kita organizacija sužinojo arba turėjo sužinoti apie vaiko buvimo vietą, ir vaikas susigyvena su nauja aplinka, ir įvykdoma bent viena iš sąlygų:
- i) per vienerius metus nuo to, kai globos teises turintis asmuo, institucija ar kita organizacija sužinojo arba turėjo sužinoti apie vaiko buvimo vietą, valstybės narės, kurioje vaikas buvo išvežtas ar yra laikomas, kompetentingoms valdžios institucijoms nebuvo pateiktas prašymas jį grąžinti;
- ii) globos teisių turėtojo prašymas grąžinti buvo atsiimtas ir per i papunktyje nustatytą laikotarpį nebuvo pateiktas naujas prašymas;
- iii) byla valstybės narės, kurioje vaikas iki neteisėto išvežimo ar negrąžinimo [prieš pat neteisėtą išvežimą ar negrąžinimą] turėjo nuolatinę gyvenamąją vietą, teisme buvo užbaigta pagal 11 straipsnio 7 dalį;
- iv) valstybės narės, kurioje vaikas iki neteisėto išvežimo ar negrąžinimo [prieš pat neteisėtą išvežimą ar negrąžinimą] turėjo nuolatinę gyvenamąją vietą, teismai priėmė sprendimą dėl globos, nereikalaujantį vaiką grąžinti.“

17. 11 straipsnyje „Vaiko grąžinimas“ numatyta:

„1. Tais atvejais, kai globos teises turintis asmuo, institucija ar kita organizacija prašo valstybės narės teismą priimti sprendimą remiantis 1980 m. spalio 25 d. Hagos konvencija dėl tarptautinio vaikų grobimo civilinių aspektų (toliau – 1980 m. Hagos konvencija) sugrąžinti neteisėtai išvežtą ar kitoje, nei jis nuolat gyveno valstybėje narėje, [neteisėtai] laikomą vaiką [sugrąžinti į kitą, nei jis nuolat gyveno prieš pat neteisėtą išvežimą ar negrąžinimą, valstybę narę neteisėtai išvežtą ar neteisėtai tokioje valstybėje laikomą vaiką], taikomos šio straipsnio 2–8 dalys.

2. Taikant 1980 m. Hagos konvencijos 12 ir 13 straipsnius, užtikrinama, kad proceso metu vaikui būtų suteikta galimybė būti išklausytam, išskyrus atvejus, kai to nedera daryti dėl jo amžiaus ar brandumo laipsnio.

3. Teismas, kuriam pateikiamas pareiškimas dėl vaiko grąžinimo pagal šio straipsnio 1 dalį, skubiai išnagrinėja tą pareiškimą taikydamas skubiausius procedūras, kurias leidžia nacionalinė teisė.

Nepažeisdamas pirmos pastraipos, teismas ne vėliau kaip per šešias savaites nuo pareiškimo pateikimo, išskyrus atvejus, kai išimtinės aplinkybės neleidžia to daryti, priima sprendimą.

4. Teismas negali atsisakyti grąžinti vaiką remdamasi [remdamasis] Hagos konvencijos 13b straipsniu [13 straipsnio b punktu], jei nustatoma, kad imtasi [adekvačių] priemonių užtikrinti vaiko apsaugą jį sugrąžinus.

5. Teismas negali atsisakyti grąžinti vaiką, jei asmeniui, kuris prašė sugrąžinti vaiką, nebuvo suteikta galimybė būti išklausytam.

6. Jei teismas priėmė nutartį [sprendimą] dėl vaiko negrąžinimo pagal [1980 m.] Hagos konvencijos 13 straipsnį, tas teismas turi tiesiogiai arba per savo centrinę instituciją perduoti teismo įsakymo [sprendimo] dėl negrąžinimo ir atitinkamų dokumentų, visų pirma teismo posėdžio protokolo, kopiją valstybės narės, kurioje tas vaikas iki neteisėto išvežimo ar negrąžinimo turėjo nuolatinę gyvenamąją vietą, jurisdikciją turinčiam teismui arba centrinei institucijai, kaip nustatyta pagal nacionalinę teisę. [Teismas turi gauti visus nurodytus dokumentus per vieną mėnesį nuo sprendimo dėl vaiko negrąžinimo priėmimo dienos.]

7. Jei viena iš šalių į valstybės narės, kurioje vaikas iki neteisėto išvežimo ar negrąžinimo turėjo nuolatinę gyvenamąją vietą, teismus dar nesikreipė, šio straipsnio 6 dalyje minėtą informaciją gavęs teismas ar centrinė institucija turi pranešti šalims ir pakviesti jas pagal nacionalinę teisę per tris mėnesius nuo pranešimo teikti teismui teikimus [pateikti teismui pastabų], kad teismas galėtų apsvarstyti [išnagrinėti] vaiko globos klausimą.

Nepažeisdamas šiame reglamente pateikiamų jurisdikcijos taisyklių, teismas užbaigia bylą, jei per tą laikotarpį negauna jokių teikimų [jokių pastabų].

8. Nepaisant sprendimo dėl negrąžinimo pagal 1980 m. Hagos konvencijos 13 straipsnį, bet kuris vėlesnis vaiką grąžinti reikalaujantis sprendimas, kurį priėmė pagal šį reglamentą jurisdikciją turintis teismas, siekiant užtikrinti vaiko grąžinimą yra vykdomas pagal III skyriaus 4 skirsnį.“

18. 12 straipsnyje reglamentuojama jurisdikcijos prorogacija ir jis suformuluotas taip:

„1. Valstybės narės teismai, kuriems pagal 3 straipsnį yra suteikta jurisdikcija nagrinėti pareiškimą dėl santuokos nutraukimo, gyvenimo skyrium (separacija) arba santuokos pripažinimo negaliojančia, turi jurisdikciją bet kurioje byloje dėl su tėvų pareigų, susijusioje su tuo pareiškimu [spręsti bet kokį klausimą dėl tėvų pareigų, susijusį su tokiu pareiškimu], jeigu:

a) bent vienas iš sutuoktinių turi tėvų pareigas vaikui;

ir

b) tokiai teismų jurisdikcijai, teismui priėmus bylą savo žinion, aiškiai išreikštu ar kitokiu nedviprasmišku būdu pritarė abu sutuoktiniai ir tėvų pareigų turėtojai, ir ji labiausiai atitinka vaiko interesus.

2. Pagal šio straipsnio 1 dalį suteikta jurisdikcija baigiasi, kai tik:

a) teismo sprendimas priimti arba atmesti pareiškimą dėl santuokos nutraukimo, gyvenimo skyrium (separacija) ar santuokos pripažinimo negaliojančia tapo galutinis;

b) tais atvejais, kai byla dėl tėvų pareigų [dar] nagrinėjama dieną, nurodytą a punkte, teismo sprendimas šiose bylose tapo galutinis;

c) šios dalies a ir b punktuose nurodytos bylos užbaigiamos dėl kitos priežasties.

3. Valstybės narės teismai taip pat turi jurisdikciją tėvų pareigoms kitose bylose, nei nurodyta šio straipsnio 1 dalyje, jeigu:

a) vaikas turi esminį ryšį su ta valstybe nare, pavyzdžiui, dėl to, kad vienas iš tėvų pareigų turėtojų toje valstybėje narėje turi nuolatinę gyvenamąją vietą arba kad vaikas yra tos valstybės narės pilietis;

arba [ir]

b) teismų jurisdikcijai, teismui priėmus bylą savo žinion, aiškiai išreikštu ar kitokiu nedviprasmišku būdu pritarė visos bylos šalys, ir ji labiausiai atitinka vaiko interesus.

4. Jei vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta yra trečiosios valstybės, kuri nėra 1996 m. spalio 19 d. Hagos konvencijos dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, pripažinimo, vykdymo ir bendradarbiavimo bylose dėl tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių, teritorijoje, jurisdikcija pagal šį straipsnį turi labiausiai atitikti vaiko interesus, jei toje trečiojoje valstybėje nagrinėti byla pasirodo neįmanoma.“

19. Pagal 16 straipsnį „Bylos iškėlimas teisme“:

„1. Byla teisme laikoma iškelta tada:

- a) kai teismui pateikiamas atitinkamas bylos iškėlimo ar lygiavertis dokumentas, tačiau tik tuo atveju, jeigu pareiškėjas ėmėsi nustatytų priemonių, kad minėtas dokumentas būtų įteiktas atsakovui;

arba

- b) jeigu minėtas dokumentas turi būti įteiktas prieš pateikiant jį teismui, kai jį gauna už įteikimą atsakinga institucija, tačiau tik tuo atveju, jeigu pareiškėjas ėmėsi nustatytų priemonių, kad minėtas dokumentas būtų pateiktas teismui.“

20. 19 straipsnis „*Lis pendens* ir su jomis susiję ieškiniai“ suformuluotas taip:

„1. Jeigu tarp tų pačių šalių skirtingų valstybių narių teismuose iškeliomos bylos dėl santuokos nutraukimo, gyvenimo skyrium (separacija) ar santuokos pripažinimo negaliojančia, teismas, kuriame buvo vėliau iškelta byla, savo iniciatyva sustabdo nagrinėjimo procesą, kol nustatoma pirmojo teismo jurisdikcija.

2. Jeigu skirtingų valstybių narių teismuose iškeliomos bylos dėl tėvų pareigų to paties vaiko atžvilgiu ir tuo pačiu ieškinio pagrindu, teismas, kuriame buvo vėliau iškelta byla, savo iniciatyva sustabdo nagrinėjimo procesą, kol nustatoma pirmojo teismo jurisdikcija.

3. Jeigu nustatoma pirmojo teismo jurisdikcija, teismas, kuriame buvo vėliau iškelta byla, atsisako jurisdikcijos pirmojo teismo naudai.

Tokiu atveju šalis, kuri kreipėsi į teismą, kuriame buvo vėliau iškelta byla, gali tą ieškinį pateikti pirmajam teismui.“

C – *Airijos teisė*

21. 1991 m. Įstatymu dėl vaikų grobimo ir su globos teisėmis susijusių sprendimų vykdymo (*Child Abduction and Enforcement of Custody Orders Act*)⁴ Airijos teisėje įgyvendinta 1980 m. Hagos konvencija. Šis įstatymas buvo iš dalies pakeistas 2005 m. *European Communities (Judgments in Matrimonial Matters and Matters of Parental Responsibility) Regulations* (2005 m. nutarimas, susijęs su Europos Bendrijomis (su santuoka ir tėvų pareigomis susiję sprendimai)) (2005 m. S.I. 112)⁵, siekiant atsižvelgti į Reglamentą Nr. 2201/2003 bylose, susijusiose su 1980 m. Hagos konvencija ir kylančiose tarp Europos Sąjungos valstybių narių.

III – Faktinės aplinkybės ir procesas

22. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nagrinėja bylą, susijusią su ginču dėl vaiko, Prancūzijos pilietės H., gimusios 2008 m. liepos 14 d. Prancūzijoje tuo metu susituokusiems tėvams – tėvui C., Prancūzijos piliečiui, ir motinai M., Jungtinės Karalystės pilietei (ši gimė Anglijoje airių šeimoje), – neteisėto negrąžinimo.

4 — Pateikiama šiuo adresu: <http://www.irishstatutebook.ie/1991/en/act/pub/0006/>.

5 — Pateikiama šiuo adresu: <http://www.irishstatutebook.ie/2005/en/si/0112.html>.

23. Tėvų santuokiniai ryšiai pablogėjo netrukus po vaiko gimimo. 2008 m. lapkričio 17 d. motina Prancūzijoje pateikė prašymą nutraukti santuoką. Nuo tada tėvai pradėjo bylinėjimosi maratoną dėl tėvų teisių į vaiką⁶.

24. 2012 m. balandžio 2 d. Angulemo šeimos teismas paskelbė, jog santuoka nutraukiama nuo 2009 m. balandžio 7 d. Šiame sprendime teismas taip pat nurodė, kad tėvų valdžią vykdo bendrai abu tėvai, tačiau nustatė, kad vaikas nuolat gyvens su motina. Gyvenamoji vieta turėjo būti perkeliama laipsniškai, visiškai persikeliant nuo 2012 m. liepos 7 d.⁷ Minėtas teismas leido motinai apsigyventi Airijoje kartu su vaiku. Jis nustatė tėvo bendravimo su vaiku teises, atsižvelgdamas į motinos išvykimo į Airiją tikimybę (teisė bendrauti kartą per mėnesį).

25. 2012 m. balandžio 23 d. tėvas apskundė tokį sprendimą dėl tėvų pareigų. Jis paprašė sustabdyti tos sprendimo dalies, kuria motinai leista išvykti į Airiją, vykdymą nedelsiant.

26. 2012 m. liepos 5 d. Bordo apeliacinio teismo pirmasis pirmininkas atmetė prašymą sustabdyti vykdymą nedelsiant.

27. 2012 m. liepos 12 d. motina ir vaikas persikėlė į Airiją ir nuo tada ten gyvena. Kaip matyti iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo pateiktos informacijos, motina neįvykdė 2012 m. balandžio 2 d. nutarties, kuria ji įpareigojama leisti tėvui bendrauti su vaiku.

28. 2013 m. kovo 5 d. Bordo apeliacinis teismas, nagrinėdamas apeliacinį skundą dėl 2012 m. balandžio 2 d. sprendimo, įpareigojo tėvų valdžią vykdyti bendrai ir nurodė, kad vaikas turi gyventi su tėvu, o motinai suteikė konkrečias bendravimo su vaiku ir jo apgyvendinimo teises.

29. 2013 m. gegužės 29 d. specialiai pašauktas į teismą tėvas prašė Airijos teismų nurodyti grąžinti vaiką į jo nuolatinę gyvenamąją vietą Prancūzijoje pagal 1980 m. Hagos konvencijos 12 straipsnį, kad būtų užtikrintas Prancūzijos teismų nutarčių dėl globos teisių vykdymas, taip pat jo paties globos ir bendravimo teisės ir pripažinta, kad motina neteisėtai laikė vaiką Airijoje.

30. 2013 m. liepos 2 d. posėdyje Njoro šeimos bylų teisme tėvas prašė priimti nutartį dėl tėvų valdžios perdavimo jam vienam ir uždraudimo išvežti vaiką iš Prancūzijos. Motina pateikė procedūrinius prieštaravimus, susijusius su procesu Airijos teismuose, pradėtu 2013 m. gegužės 29 d.

31. 2013 m. liepos 10 d. Njoro šeimos bylų teismas priėmė sprendimą ir atmetė motinos pareikštus procesinio pobūdžio prieštaravimus, nusprendęs, kad Airijos teismuose nagrinėjama byla nebuvo susijusi su globos teisių turiniu ir kad teismų kolizijos grėsmė nekyla, nes Airijos teismas „neturi jurisdikcijos priimti sprendimą dėl vaiko, kurio nuolatinę gyvenamoji vieta (o tai yra esminis klausimas šioje byloje) visai neseniai apeliaciniame procese priimtu sprendimu nustatyta Prancūzijoje, grąžinimo ar negrąžinimo“. Njoro šeimos teismas suteikė tėvui išimtinę teisę vykdyti tėvų valdžią, įpareigojo grąžinti vaiką į jo tėvo namus Prancūzijoje ir uždraudė išvežti vaiką iš Prancūzijos be tėvo sutikimo. Nuo tada vaikas į Prancūziją negrąžintas.

6 — Apie bylinėjimąsi iki santuokos nutraukimo nebus kalbama, nes jis neturi reikšmės nagrinėjamai bylai.

7 — Atitinkama sprendimo dalis suformuluota taip: „Fixe la résidence habituelle de l'enfant au domicile de la mère à compter du 7 juillet 2012“.

32. 2013 m. rugpjūčio 13 d. *High Court of Ireland* atmetė pagal 1980 m. Hagos konvencijos 12 straipsnį pateiktą prašymą nurodyti grąžinti vaiką į Prancūziją ir prašymą pripažinti, kad motina neteisėtai laikė vaiką Airijoje (1980 m. Hagos konvencijos 3 straipsnis)⁸. Jis konstatavo, jog įrodymais patvirtinta, kad vaikas nuolat gyvena Airijoje maždaug nuo 2012 m. liepos mėn., kai jis su motina persikėlė į Airiją. Teismas pripažino, kad šis persikėlimas buvo teisėtas, paremtas 2012 m. balandžio 2 d. Angulemo šeimos bylų teismo nutartimi.

33. 2013 m. spalio 10 d. tėvas apskundė *High Court* sprendimą. *Supreme Court* tėvas visų pirma teigė, kad teisėtas išvežimas gali tapti neteisėtu negrąžinimu, kad Airijos teismams yra privalomi Prancūzijos teismų, į kuriuos kreiptasi pirmiausia ir kurie nagrinėja vaiko globos klausimus, sprendimai ir kad Njoro šeimos bylų teismas (Prancūzija) visų pirma 2013 m. liepos 10 d. nutartimi patvirtino, kad jis yra vienintelis teismas, turintis jurisdikciją pagal Reglamentą Nr. 2201/2003, ir kad nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta yra Prancūzijoje.

34. Motina visų pirma teigia, kad, remdamasi 2012 m. balandžio 2 d. Angulemo teismo nutartimi, ji turėjo teisę priimti sprendimą dėl vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos be tėvo sutikimo ir kad vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta pasikeitė išvežus vaiką į Airiją, todėl iki 2013 m. kovo mėn. vaikas įprastai gyveno Airijoje ir tolesnis vaiko laikymas Airijoje nebuvo neteisėtas.

35. Nagrinėdamas bylą, susijusią su grąžinimo procedūra, *Supreme Court* pateikė Teisingumo Teismui tris klausimus dėl Reglamento Nr. 2201/2003 išaiškinimo (žr. šios nuomonės 39 punktą).

36. 2013 m. gruodžio 18 d. tėvas kreipėsi į *Master of the High Court of Ireland* pagal Reglamento Nr. 2201/2003 28 straipsnį su prašymu užtikrinti 2013 m. kovo 5 d. Bordo apeliacinio teismo nutarties vykdymą. Prašymas buvo patenkintas, o 2013 m. gruodžio 20 d. nutartis įteikta motinai.

37. Motina savo ruožtu pateikė prašymą sustabdyti vykdymo procesą. Prašymas 2014 m. gegužės 9 d. užregistruotas Airijos *High Court*. Šiuo metu proceso baigtis nežinoma.

38. 2014 m. sausio 7 d. motina padavė kasacinį skundą (*pourvoi en cassation*) Prancūzijos *Cour de Cassation* dėl 2013 m. kovo 5 d. Bordo apeliacinio teismo sprendimo. Teismo posėdis buvo paskirtas 2014 m. birželio 25 d. Šiuo metu proceso baigtis taip pat nežinoma.

IV – Teisingumo Teismui pateikti klausimai

39. 2014 m. liepos 31 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2014 m. rugpjūčio 7 d., *Supreme Court* pateikė tokius prejudicinius klausimus:

- „1. Ar bylos, susijusios su vaiko globa, nagrinėjimas Prancūzijos teisme šios bylos aplinkybėmis neleidžia nustatyti nuolatinės vaiko gyvenamosios vietos Airijoje?
2. Ar tėvas arba Prancūzijos teismai ir toliau išlaiko vaiko globos teises ir todėl vaiko laikymas Airijoje yra neteisėtas?

8 — Nutartyje pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą nurodyta, kad *High Court of Ireland* priėmė sprendimą ir dėl prašymo priimti nutartį dėl grąžinimo, ir dėl prašymo (tariamai) „pripažinti“ neteisėtą negrąžinimą. Jeigu, kaip, atrodo, daro prielaidą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, šis „pripažinimo“ prašymas reikštų prašymą priimti „sprendimą ar kitą patvirtinimą, kad išvežimas ar laikymas buvo neteisėtas pagal Konvencijos 3 straipsnį“, nurodytą 1980 m. Hagos konvencijos 15 straipsnyje, tai man keltų nuostabą. Sprendimas dėl grąžinimo pagal 1980 m. Hagos konvencijos 12 straipsnį ir „sprendimas ar kitas patvirtinimas, kad išvežimas ar laikymas buvo neteisėtas pagal Konvencijos 3 straipsnį“, nurodytas 1980 m. Hagos konvencijos 15 straipsnyje, yra du visiškai skirtingi dalykai. Mano supratimu, pagal 1980 m. Hagos konvenciją į tą patį teismą negalima kreiptis dėl abiejų šių priemonių. Iš tiesų „sprendimą ar kitą patvirtinimą, kad išvežimas ar laikymas buvo neteisėtas pagal Konvencijos 3 straipsnį“, turi priimti tokią jurisdikciją turinti institucija, į kurią nesikreipta su prašymu nurodyti grąžinti vaiką pagal 1980 m. Hagos konvencijos 12 straipsnį.

3. Ar Airijos teismai turi teisę nagrinėti vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos klausimą esant aplinkybėms, kai vaikas nuo 2012 m. liepos mėn., kai jo išvežimas į Airiją neprieštaravo Prancūzijos teisei, gyvena Airijoje?“

V – Skubos procedūra

40. Ta pačia 2014 m. liepos 31 d. nutartimi nacionalinis teismas paprašė, kad šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą būtų nagrinėjamas pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 107 straipsnyje numatytą sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūrą. Savo prašymą jis motyvavo tuo, kad pagal Reglamento Nr. 2201/2003 17 konstatuojamąją dalį vaiko neteisėto išvežimo ar negrąžinimo atveju jo grąžinimas turi būti užtikrintas nedelsiant.

41. 2014 m. rugpjūčio 14 d. Teisingumo Teismo trečioji kolegija, vadovaudamasi teisėjo pranešėjo siūlymu ir išklausiusi generalinį advokatą, nusprendė patenkinti nacionalinio teismo prašymą nagrinėti prašymą priimti prejudicinį sprendimą taikant skubos procedūrą. Ieškovas ir atsakovė pagrindinėje byloje ir Europos Komisija pateikė pastabas raštu. Tos pačios šalys kartu su Prancūzijos Respublika dalyvavo 2014 m. rugsėjo 22 d. teismo posėdyje.

VI – Vertinimas

A – Pirminės pastabos

42. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas savo nutartyje pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą nurodo įvairias Reglamento Nr. 2201/2003 nuostatas. Jis konkrečiai prašo išaiškinti Reglamento Nr. 2201/2003 2, 12, 19 ir 24 straipsnius ir, atrodo, savo motyvus grindžia jo 8, 9, 10, 13, 16, 17 ir 23 straipsniais. Be to, iš nutarties pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą matyti, jog prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas daro prielaidą, kad taikoma Reglamento Nr. 2201/2003 19 straipsnio 2 dalis, susijusi su *lis pendens*.

43. Tokiomis aplinkybėmis, prieš siūlant atsakymus į pateiktus tris klausimus, reikėtų patikslinti keletą aspektų.

1. Klausimų priimtinumai

44. Pirmiausia pažymėtina, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nagrinėja prašymą nurodyti grąžinti vaiką pagal 1980 m. Hagos konvenciją; toks prašymas nurodytas ir Reglamento Nr. 2201/2003 11 straipsnyje.

45. Atsižvelgiant į tai, reikia trumpai patikslinti 1980 m. Hagos konvencijos ir Reglamento Nr. 2201/2003 11 straipsnio teisinę sąsają; šią sąsają reikia vertinti istoriniu požiūriu.

46. Iš pradžių ir Konvencija „Briuselis II“⁹, ir Reglamentu „Briuselis II“¹⁰ (Reglamento Nr. 2201/2003 pirmtakas) siekta atskirti 1980 m. Hagos konvencijos ir Bendrijos taisyklės dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo ir vykdymo. Taigi Reglamento „Briuselis II“ 4 straipsnyje pateikiama tik nuoroda į 1980 m. Hagos konvenciją¹¹. Be šios nuorodos, jokios kitos sąsajos su 1980 m. Hagos konvencija nebuvo. Reglamento Nr. 2201/2003 teisėkūros procese Komisija III skyriaus projekte pirmiausia siūlė Bendrijos grąžinimo procedūros sistemą¹². Nors ši sistema neturėjo visiškai pakeisti 1980 m. Hagos konvencijos¹³, pagal ją grąžinimo procedūra taptų „Bendrijos procedūra“. Pasiūlymas nebuvo priimtas ir vietoj to pasirinktas kompromisas – grąžinimo procedūra toliau grindžiama 1980 m. Hagos konvencija, tačiau papildoma Reglamento Nr. 2201/2003 11 straipsniu¹⁴.

47. Pagal Reglamento Nr. 2201/2003 11 straipsnio 1 dalį tais atvejais, kai globos teises turintis asmuo prašo valstybės narės teismo priimti sprendimą remiantis 1980 m. Hagos konvencija sugrąžinti į kitą, nei jis nuolat gyvena prieš pat neteisėtą išvežimą ar negrąžinimą, valstybę narę neteisėtai išvežtą ar neteisėtai tokioje valstybėje laikomą vaiką, taikomos šio straipsnio 2–8 dalys.

48. Iš Reglamento Nr. 2201/2003 11 straipsnio 1 dalies teksto iš karto matyti, kad šioje nuostatoje tiesiogiai neišvardyta, kuris teismas turi jurisdikciją nagrinėti vaiko grąžinimo klausimą¹⁵. Atvirkščiai, joje kalbama apie „valstybės narės *teismą* [kompetentingas institucijas]“¹⁶ [kurioms reikia pateikti prašymą] priimti sprendimą remiantis 1980 m. <...> Hagos konvencija“. Todėl 11 straipsnio 1 dalis savaime nėra teisinis pagrindas priimti nutartį dėl grąžinimo¹⁷. Šis teisinis pagrindas kyla iš kitų nacionalinės ar tarptautinės teisės nuostatų.

49. Darytina išvada, jog tam, kad būtų taikomas Reglamento Nr. 2201/2003 11 straipsnis, turi būti vykdoma procedūra pagal 1980 m. Hagos konvenciją. Ši procedūra iš esmės nustatyta 1980 m. Hagos konvencijos 12 ir 13 straipsniuose kartu su jos 3 straipsniu. Iš esmės nacionalinis teismas turi išsiaiškinti, ar vaikas buvo neteisėtai išvežtas iš savo nuolatinės gyvenamosios vietos, ar neteisėtai negrąžintas į ją.

50. Reglamento Nr. 2201/2003 11 straipsniu¹⁸ 1980 m. Hagos konvencijoje numatyta grąžinimo procedūra papildoma taip: 2 ir 5 dalyse reikalaujama išklausti vaiką per procedūrą, 3 dalyje būtų nagrinėjantys teismai įpareigojami veikti skubiai, o 4 dalyje pabrėžiama, kad, ėmusis adekvačių priemonių užtikrinti vaiko apsaugą jį grąžinus, negalima atsisakyti grąžinti remiantis 1980 m. Hagos konvencijos 13 straipsnio b punktu. Tačiau pagrindinė Reglamento Nr. 2201/2003 11 straipsnio funkcija paaiškėja iš jo 6 ir paskesnių dalių. Jeigu teismas priima nutartį dėl negrąžinimo pagal

9 — Žr. 1998 m. gegužės 28 d. Tarybos aktą, kuriuo pagal Europos Sąjungos sutarties K.3 straipsnį parengiama konvencija dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų santuokos bylose pripažinimo ir vykdymo, OL C 221, 1998, p. 1. Ši konvencija niekada neįsigaliojo, nes ji buvo pakeista Reglamentu „Briuselis II“, kai teismų bendradarbiavimas civilinėse bylose numatytas Bendrijos lygmeniu, perkėlus atitinkamą skyrių iš buvusio trečiojo ramsčio į pirmąjį ramstį (EB sutarties IV antraštinės dalies III dalis) 1999 m. gegužės 1 d. įsigaliojus Amsterdamo sutarčiai.

10 — 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1347/2000 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis abiejų sutuoktinių vaikams, pripažinimo bei vykdymo (OL L 160, p. 19; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 1 t., p. 209).

11 — Šio straipsnio pavadinimas „Vaikų grobimas“, jis suformuluotas taip: „teismai, turintys 3 straipsnyje apibrėžtą jurisdikciją, ją vykdo vadovaudamiesi 1980 m. spalio 25 d. Hagos konvencija dėl tarptautinio vaikų grobimo civilinių aspektų, ypač jos 3 ir 16 straipsniais“.

12 — Žr. Tarybos reglamento dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo ir vykdymo, kuriuo panaikinamas Reglamentas (EB) Nr. 1347/2000 ir išlaikymo klausimais iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 44/2001, pasiūlymą COM(2002) 222 final/2, OL C 203 E/155, 2002.

13 — Žr. pasiūlymo 61 straipsnio e punktą, *op. cit.*

14 — Išsamią apžvalgą žr. P. McEleavy „The new child abduction regime in the European Union: symbiotic relationship or forced partnership?“, *1 Journal of Private International Law*, p. 5–34, visų pirma p. 8–14.

15 — Be kita ko, žr. J. Rieck „Kindesentführung und die Konkurrenz zwischen dem HKÜ und der EheEuGVVO 2003 (Brüssel IIa)“, *Neue Juristische Wochenschrift*, 2008, p. 182–185, visų pirma p. 184.

16 — Išskirta mano.

17 — Tai tiksliai pažymi M. Frank (leid.): M. Gebauer, T. Wiedmann „Zivilrecht unter europäischem Einfluss“, 2 leidimas, Štutgartas, 2010, 29 skyrius, 42 punktas.

18 — Žr. Reglamento Nr. 2201/2003 17 konstatuojamąją dalį.

1980 m. Hagos konvencijos 13 straipsnį, tokiu atveju galutinį sprendimą dėl grąžinimo priima valstybės narės, kurioje vaikas nuolat gyveno prieš pat neteisėtą išvežimą ar negrąžinimą, teismai¹⁹. Tokį 1980 m. Hagos konvencijoje numatytos procedūros patobulinimą galiausiai paaikškina Europos Sąjungos valstybių narių glaudesnis bendradarbiavimas ir didesnis tarpusavio pasitikėjimas²⁰.

51. Akivaizdu, kad tiek, kiek Reglamento Nr. 2201/2003 11 straipsnis sutampa su 1980 m. Hagos konvencijos tekstu, 11 straipsnis turi viršenybę²¹, o konvencija toliau taikoma sprendžiant reglamente nereguliuotus klausimus²².

52. Kadangi šios bylos procedūrą pirmiausia lemia 1980 m. Hagos konvencija, kyla klausimas, ar Teisingumo Teismui pateikti klausimai apskritai yra priimtini, kitaip tariant, ar Teisingumo Teismas turi jurisdikciją aiškinti 1980 m. Hagos konvenciją, atsižvelgiant į tai, kad ji paminėta Reglamento Nr. 2201/2003 11 straipsnio 1 dalyje²³.

53. Šiomis aplinkybėmis pažymėtina, kad nors Sąjunga yra Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencijos narė²⁴, tačiau nėra 1980 m. Hagos konvencijos šalis; šios konvencijos šalys yra visos Sąjungos valstybės narės²⁵.

54. Reglamento Nr. 2201/2003 tekstas daugeliu atvejų panašus į konvencijos tekstą. Šioje byloje visų pirma tai pasakytina apie, pirma, Reglamento Nr. 2201/2003 2 straipsnyje pateiktus teisės sąvokų apibrėžimus ir, antra, 1980 m. Hagos konvencijos 3 ir 12 straipsniuose vartojamas sąvokas. Be to, Reglamento Nr. 2201/2003 11 straipsnyje, nurodant 1980 m. Hagos konvenciją, pakartojami kai kurie joje vartojami terminai.

55. Tokiu atveju Teisingumo Teismo aiškinimas, net atsižvelgiant į 1980 m. Hagos konvenciją, tikrai padėtų užtikrinti lygiagretų su reglamentu ir su juo derantį aiškinimą, kad būtų užtikrintas vienodas Reglamento Nr. 2201/2003 taikymas ir prisidėta prie nuoseklaus 1980 m. Hagos konvencijos aiškinimo, kiek tai susiję su 28 Sąjungos valstybėmis narėmis²⁶.

56. Teisingumo Teismas yra linkęs vadovautis liberaliu požiūriu aiškinant grąžinimo procedūrą pagal 1980 m. Hagos konvenciją ir Reglamento Nr. 2201/2003 11 straipsnį. Byloje *McB.*²⁷, kurioje pagal Airijos teisę nacionalinis teismas turėjo aiškinti 1980 m. Hagos konvenciją taip pat kaip Reglamentą Nr. 2201/2003, Teisingumo Teismas laikėsi nuomonės, kad klausimas dėl 1980 m. Hagos konvencijos yra priimtinas²⁸. Sprendime *McB.* Teisingumo Teismas taip pat konstatavo, jog dėl to, kad atvejams,

19 — P. R. Beaumont ir P. E. McEleavy tai vadina „reikšmingu vaikų grobimo metodikos pertvarkymu“ (žr. *Private International Law*, A. E. Anton, 3 leidimas, Edinburgas, 2011, 17.100 punktas, p. 838).

20 — Žr. T. Rauscher „Parental Responsibility Cases under the new Council Regulation „Brussels IIA“, 5 *The European Legal Forum*, 2005, p. I-37-46, visų pirma p. 43.

21 — Žr. Reglamento Nr. 2201/2003 60 straipsnio e punktą.

22 — Žr. Reglamento Nr. 2201/2003 62 straipsnio 1 dalį.

23 — Bendro klausimo dėl Teisingumo Teismo jurisdikcijos aiškinti tarptautinius susitarimus išsamią analizę žr. generalinės advokatės J. Kokott išvados byloje *TNT Express Nederland* (C-533/08, EU:C:2010:50) 45 ir paskesniuose punktuose.

24 — Žr. 2006 m. spalio 5 d. Tarybos sprendimą dėl Bendrijos prisijungimo prie Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencijos (2006/719/EB), OL L 297, 2006, p. 1.

25 — Žr. su 1980 m. Hagos konvencijos situacija susijusią lentelę, pateikiamą adresu http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.status&cid=24.

26 — Taip visų pirma yra tuo atveju, kai sunku nustatyti, kuriose Reglamento Nr. 2201/2003 11 straipsnio dalyse į 1980 m. Hagos konvenciją tiesiog daroma nuoroda, o kuriose ji iš tiesų papildoma, nors, kaip mėginau parodyti pirmiau, toks atskyrimas įmanomas.

27 — Sprendimas *McB.* (C-400/10 PPU, EU:C:2010:582).

28 — Žr. Sprendimo *McB.* (EU:C:2010:582) 35 punktą, kuriame Teisingumo Teismas pripažino, kad „šioje byloje prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad jam būtinas Reglamento Nr. 2201/2003, visų pirma jo 2 straipsnio 11 punkto, išaiškinimas, kad galėtų priimti sprendimą dėl pateikto klausimo, susijusio su reikalavimu gauti sprendimą ar kitą patvirtinimą, jog pagrindinėje byloje aptariamų vaikų išvežimas ar negrąžinimas buvo neteisėtas. Be to, iš taikytinos nacionalinės teisės aktų, t. y. 1991 m. Įstatymo dėl vaikų grobimo ir su globos teisėmis susijusių sprendimų vykdymo, iš dalies pakeisto 2005 m. nutarimu, susijusiu su Europos Bendrijomis (su santuoka ir tėvų pareigomis susiję sprendimai), 15 straipsnio matyti, kad vaiko išvežimo į kitą valstybę narę atveju nacionalinis teismas, kurio ieškovas prašo tokio sprendimo ar patvirtinimo pagal 1980 m. Hagos konvencijos 15 straipsnį, išvežimo teisėtumo klausimą turi nagrinėti atsižvelgdamas į Reglamento Nr. 2201/2003 2 straipsnį.“

kai vaikai pagrobiami ir išvežami iš vienos valstybės narės į kitą, dabar taikoma teisės aktų visuma, kurią sudaro 1980 m. Hagos konvencijos nuostatos, papildytos Reglamento Nr. 2201/2003 nuostatomis, atsižvelgiant į tai, kad šio reglamento taikymo srityje jo nuostatos turi viršenybę, neatrodo, jog nacionalinio teismo prašomas išaiškinimas yra nesvarbus, atsižvelgiant į sprendimą, kurį turi priimti minėtas teismas²⁹.

57. Galiausiai, man atrodo, yra pagrįstų priežasčių atsakyti į nagrinėjamus klausimus, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui būtų lengviau nuspręsti, kaip atsakyti į prašymą nurodyti grąžinti vaiką.

2. *Lis pendens* atvejo nebuvimas

58. Atsižvelgiant į Reglamento Nr. 2201/2003 19 straipsnio 2 dalį, *lis pendens* atvejis susiklosto tuomet, jeigu ieškiniai dėl tėvų pareigų, susiję su tuo pačiu vaiku ir tuo pačiu pagrindu, pateikiami skirtingų valstybių narių teismams. Šios nuostatos tikslas – išvengti tarpusavyje nesuderinamų sprendimų³⁰.

59. Tačiau nagrinėjamoje byloje taip nėra. Visų procesų Prancūzijos teismuose dalykas yra tėvų pareigų klausimas, o tiksliau – vaiko globos ir bendravimo su juo teisių nustatymas. Tačiau Airijos teismuose nevyksta procesas dėl tėvų pareigų esmės. Airijos teismuose nagrinėjamos dviejų rūšių bylos. Pirmą, tai ši byla, kai tėvas kreipėsi į Airijos teismus, prašydamas nurodyti grąžinti vaiką į Prancūziją³¹ pagal 1980 m. Hagos konvencijos 12 straipsnį kartu su Reglamento Nr. 2201/2003 11 straipsnio 1 dalimi. Antra, tai 2013 m. kovo 5 d. Bordo apeliacinio teismo nutarties vykdymo procedūra pagal Reglamento Nr. 2201/2003 28 straipsnį.

60. Kadangi Airijoje nagrinėjamos bylos dalykas skiriasi nuo Prancūzijoje nagrinėjamos bylos dalyko, šioje byloje nėra jokio *lis pendens* atvejo. Todėl nesvarbu, ar Prancūzijos teismai „vis dar nagrinėja bylą“³².

3. Perduotos jurisdikcijos nebuvimas

61. Iš nutarties pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą taip pat matyti, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas prašo Teisingumo Teismo atsakymo, kad išsiaiškintų, ar „Airijos teismams būtina *perduoti jurisdikciją*“³³ Prancūzijos teismams pagal Reglamentą Nr. 2201/2003“. Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat nurodo, kad „Airijos teismai, taikydami reglamentą, išskyrus išimties aplinkybes, atsisako jurisdikcijos teismo, į kurį kreiptasi pirmiausia ir kuris išlaiko jurisdikciją, naudai (reglamento 19 straipsnio 3 dalis)“.

62. Kadangi, kaip nurodyta, šioje byloje į Airijos teismus nesikreipta su prašymu priimti sprendimą dėl tėvų pareigų turinio ir jam pateiktas tik prašymas nurodyti grąžinti vaiką, jurisdikcijos perdavimo klausimas nekyla. Sprendimas dėl bylos esmės gali būti priimtas tik nusprendus, kad vaikas negrąžintinas pagal 1980 m. Hagos konvenciją ir Reglamento Nr. 2201/2003 11 straipsnį³⁴.

29 — Žr. Sprendimo *McB*. (EU:C:2010:582) 36 ir 37 punktus.

30 — Žr. Sprendimo *Purrucker* (C-296/10, EU:C:2010:665) 67 punktą.

31 — Dėl „neteisėto negrąžinimo pripažinimo“ žr. šios nuomonės 8 išnašoje pateiktas mano pastabas.

32 — Šią frazę vartoja prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

33 — Išskirta mano.

34 — Tai taip pat aišku iš 1980 m. Hagos konvencijos 16 straipsnio.

4. Šiai bylai nesvarbios teisės nuostatos

63. Taigi, iš to, kas išdėstyta, matyti, kad iš tikrųjų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui reikia išsiaiškinti, kaip taikyti 1980 m. Hagos konvenciją ir Reglamento Nr. 2201/2003 11 straipsnį, kartu remiantis Reglamento Nr. 2201/2003 2 straipsnyje pateiktais teisės sąvokų apibrėžimais. Kaip mėginsiu trumpai nurodyti toliau, jam nereikia Reglamento Nr. 2201/2003 8, 9, 10, 12, 23 ir 24 straipsnių taikyti jo nagrinėjamoje byloje, taigi, jam nereikalingas jų išaiškinimas.

64. 8 straipsnyje įtvirtinta bendroji jurisdikcijos taisyklė, taikoma bylose, susijusiose su tėvų pareigomis. Jame nurodyta, kad valstybės narės teismai turi jurisdikciją bylose, susijusiose su tėvų pareigomis vaikui, kurio nuolatinė gyvenamoji vieta tuo metu, kai byla patenka jų žinion, yra toje valstybėje narėje. Kadangi nagrinėjama byla nesusijusi su tėvų pareigų turiniu, 8 straipsnį galima iš karto atmesti.

65. Nukrypstant nuo 8 straipsnio, 9 straipsnyje numatyta, kad jei vaikas teisėtai persikelia iš vienos valstybės narės į kitą ir įgyja ten naują nuolatinę gyvenamąją vietą, vaiko buvusios nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės narės teismai tris mėnesius nuo persikėlimo išlaiko jurisdikciją, kad pakeistų sprendimą dėl *bendravimo teisių*, priimtą toje valstybėje narėje iki vaiko persikėlimo. Bendravimo teisės apibrėžtos Reglamento Nr. 2201/2003 2 straipsnio 10 dalyje, kaip visų pirma apimančios teisę ribotą laiką išsivežti vaiką į kitą vietą nei jo nuolatinė gyvenamoji vieta.

66. Akivaizdu, kad ši byla susijusi ne su bendravimo teisėmis, o su visai kitu dalyku³⁵ – tėvas nesiekia nei išsivežti vaiko į kitą vietą nei jo nuolatinę gyvenamąją vietą³⁶, nei padaryti tai ribotam laikui. Tėvas nori prisiteisti nuolatinės vaiko globos teises ir šiuo tikslu pateikia prašymą nurodyti grąžinti vaiką pagal 1980 m. Hagos konvenciją.

67. Nagrinėjamoje byloje negali būti taikomas ir Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnis. Pagal šią nuostatą vaiką neteisėtai išvežus ar jo neteisėtai negrąžinus, valstybės narės, kurioje vaikas prieš pat neteisėtą išvežimą ar negrąžinimą turėjo nuolatinę gyvenamąją vietą, teismai išlaiko savo jurisdikciją iki to laiko, kol vaikas įgyja nuolatinę gyvenamąją vietą kitoje valstybėje narėje, jeigu yra tenkinamos įvairios papildomos sąlygos. Šioje nuostatoje vėl kalbama apie tėvų pareigų turinį, o ne apie nutartį dėl grąžinimo, kaip yra šioje byloje.

68. Tie patys motyvai galioja kalbant apie 12 straipsnio dėl jurisdikcijos prorogacijos netaikymą nagrinėjamoje byloje³⁷.

69. Reglamento Nr. 2201/2003 23³⁸ ir 24 straipsniai³⁹ šiai bylai neaktualūs, nes jie susiję su teismų sprendimų pripažinimu, kuris šioje byloje nenagrinėjamas.

35 — Man atrodo, *High Court* savo 2013 m. rugpjūčio 13 d. sprendime neatsižvelgė į šią aplinkybę, *op. cit.* Visų pirma žr. minėto sprendimo, pateikiamo adresu <http://www.bailii.org/ie/cases/IEHC/2013/H460.html>, 35 ir 52 punktus.

36 — Tėvas teigia, kad nuolatinė gyvenamoji vieta yra Prancūzijoje.

37 — Bet kuriuo atveju kompetentingas teismas, į kurį kreiptasi, iš principo išlaiko jurisdikciją net ir tuo atveju, jeigu vykstant teismo procesui vaikas nuolat apsigyvena kitoje valstybėje narėje. Šis principas vadinamas *perpetuatio fori*. Žr. K. Weitz „Jurysdykcja krajowa w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej w prawie wspólnotowym“ (leid.): *16 Kwartalnik prawa prywatnego*, 2007, p. 81–154, visų pirma p. 126, kur šis principas tiksliau apibūdinamas kaip principas *perpetuatio iurisdictionis*. Taigi pagal šį principą, jeigu nagrinėjant bylą pasikeičia vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta, tai nereiškia, kad savaime pasikeičia jurisdikcija. Šiuo klausimu žr. Europos Komisijos naujojo Reglamento „Briuselis II“ taikymo praktinį vadovą, Briuselis, 2005, p. 15, pateikiamą adresu http://ec.europa.eu/civiljustice/publications/docs/guide_new_brussels_ii_en.pdf.

38 — Teismo sprendimų, susijusių su tėvų pareigomis, nepripažinimo pagrindai.

39 — Draudimas peržiūrėti kilmės valstybės narės teismo jurisdikciją.

B – *Pirmasis klausimas*

70. Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės prašo išaiškinti 1980 m. Hagos konvencijos 3 straipsnio ir Reglamento Nr. 2201/2003 11 straipsnio 1 dalyje vartojamą sąvoką „nuolat gyveno“. Atrodo, jam kyla abejonių dėl to, ar buvo kokia nors galimybė vaikui nuolatinę gyvenamąją vietą įgyti ne Prancūzijoje, atsižvelgiant į procesą dėl globos teisių Prancūzijoje.

71. Norint priimti sprendimą dėl prašymo nurodyti grąžinti vaiką pagal 1980 m. Hagos konvenciją, kaip nurodyta Reglamento Nr. 2201/2003 11 straipsnio 1 dalyje, reikšminga tik nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta prieš pat tariamą neteisėtą išvežimą ar negrąžinimą⁴⁰.

72. Šiomis aplinkybėmis pabrėžtina, kad, priešingai negu Reglamento Nr. 2201/2003 8, 9, 10 ir 12 straipsniuose, pagal šio reglamento 11 straipsnio 1 dalį nuolatinės gyvenamosios vietos sąvoka nėra sąsajos veiksnys nustatant jurisdikciją, nes, kaip aiškinta, šis straipsnis susijęs ne su jurisdikcijos suteikimu, o su grąžinimo procedūros taikymo pradėjimu.

73. Todėl Teisingumo Teismo praktika dėl nuolatinės gyvenamosios vietos atsižvelgiant į Reglamento Nr. 2201/2003 8 ir 10 straipsnius gali būti orientyras atsakant į nagrinėjamą klausimą. Šiuo klausimu galiu neišsiplėsti, nes, atrodo, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas yra gerai susipažinęs su atitinkama Teisingumo Teismo praktika ir aiškina nuolatinės gyvenamosios vietos sąvoką remdamasis dviem bylomis – *A*⁴¹ ir *Mercredi*⁴².

74. Reglamente Nr. 2201/2003 nuolatinės gyvenamosios vietos sąvoka neapibrėžta. Tiesiog iš būdvardžio „nuolatinė“ vartojimo matyti, kad gyvenamoji vieta turi būti tam tikra prasme nuolatinė ar reguliari⁴³. Kaip yra pabrėžęs Teisingumo Teismas⁴⁴, nuolatinė gyvenamoji vieta yra siejama su svarbiausiais vaiko interesais ir visų pirma artumo kriterijumi⁴⁵.

75. Nustatydamas nuolatinę gyvenamąją vietą, Teisingumo Teismas remiasi faktinėmis aplinkybėmis.

76. Pagal nusistovėjusią teismo praktiką sąvoka „nuolatinė gyvenamoji vieta“ atitinka vietą, atspindinčią tam tikrą vaiko integraciją į socialinę ir šeimos aplinką. Šiuo tikslu, be kita ko, turi būti atsižvelgta į gyvenimo valstybės narės teritorijoje ir šeimos persikėlimo į šią valstybę trukmę, reguliarumą, sąlygas ir priežastis, vaiko pilietybę, mokyklos lankymo vietą ir sąlygas, kalbos žinias ir šeiminius bei socialinius vaiko ryšius toje valstybėje⁴⁶. Be to, nuolatinio gyvenimo trukmė turi būti tokia, kad atsirastų tam tikras stabilumas⁴⁷. Reikia atsižvelgti į vaiko amžių ir į tai, kad mažamečio vaiko aplinka paprastai yra šeiminei aplinka, kurią lemia referencinis asmuo ar asmenys, su kuriais vaikas gyvena ir kurie jį iš tiesų globoja ir juo rūpinasi⁴⁸.

40 — O ne nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta tuo metu, kai byla patenka teismo žinion, kaip nurodyta Reglamento Nr. 2201/2003 8 straipsnyje.

41 — Sprendimas *A* (C-523/07, EU:C:2009:225).

42 — Sprendimas *Mercredi* (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829).

43 — Žr. Sprendimo *Mercredi* (EU:C:2010:829) 44 punktą.

44 — Žr. Sprendimo *Mercredi* (EU:C:2010:829) 46 punktą.

45 — Žr. Reglamento Nr. 2201/2003 12 konstatuojamąją dalį.

46 — Žr. Sprendimo *A* (EU:C:2009:225) 44 punktą.

47 — Žr. Sprendimo *Mercredi* (EU:C:2010:829) 51 punktą.

48 — Žr. Sprendimo *Mercredi* (EU:C:2010:829) 54 punktą.

77. Svarbiausia yra tai, kad nustatyti vaiko nuolatinę gyvenamąją vietą turi nacionaliniai teismai, atsižvelgdami į visas kiekvieno konkretaus atvejo faktines aplinkybes⁴⁹.

78. Taigi iš minėtos teismo praktikos matyti, kad nuolatinę gyvenamąją vietą reikia suprasti kaip faktais grindžiamą sąvoką. Šį aiškinimą patvirtina 1980 m. Hagos konvencijos aiškinamasis pranešimas, kuris šiuo atžvilgiu yra absoliučiai aiškus. Pagal šį pranešimą „nuolatinės gyvenamosios vietos sąvoka [yra] nusistovėjusi Hagos konferencijoje, kuri laiko ją absoliučiu fakto klausimu; šiuo atžvilgiu ji skiriasi nuo gyvenamosios vietos sąvokos“⁵⁰.

79. Be to, su 1980 m. Hagos konvencija susijusioje teisės doktrinoje nuolatinę gyvenamoji vieta taip pat vertinama kaip faktais grindžiama sąvoka⁵¹. Tas pats pasakytina apie teisės doktriną, susijusią su Reglamentu Nr. 2201/2003 ir jo pirmtakais⁵² arba su tarptautine privatine teise apskritai⁵³. Svarbu yra tai, kur faktiškai yra vaiko gyvenimo centras⁵⁴.

80. Kadangi nuolatinę gyvenamoji vieta yra faktais grindžiama sąvoka, iš to darytina išvada, kad ji nepriklauso nuo jokio klausimo, ar ji atsirado teisėtai. Kitaip Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnis netektų prasmės, nes šioje nuostatoje nuolatinę gyvenamąją vietą leidžiama įgyti nepaisant to, kad išvežimas yra neteisėtas. Kitaip tariant, nuolatinės gyvenamosios vietos įgijimas neturi nieko bendro su persikėlimo teisėtumu. Nuolatinę gyvenamąją vietą iš principo galima įgyti ir persikėlus neteisėtai.

81. Be to, reikėtų paaiškinti, kad, nors Angulemo šeimos bylų teismas pavartojo vaiko „nuolatinės gyvenamosios vietos“ sąvoką, kad nuspręstų, jog vaikas turi likti motinos nuolatinėje gyvenamojoje vietoje, tai neturi įtakos klausimui, ar vaikas *faktiškai* įgijo nuolatinę gyvenamąją vietą Airijoje, kaip tai suprantama pagal 1980 m. Hagos konvencijos ir Reglamento Nr. 2201/2003 nuostatas.

82. Atrodo, nutartyje pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą nacionalinis teismas yra linkęs aiškinti, kad nuolatinę gyvenamoji vieta priklauso nuo teismo proceso nebuvimo, t. y. kad dėl Prancūzijoje vis dar nagrinėjamos bylos dėl globos teisių nuolatinės vaiko gyvenamosios vietos neleidžiama iš Prancūzijos perkelti į Airiją⁵⁵.

83. Mano nuomone, nėra reikalo nukrypti nuo daugelio pripažįstamo nuolatinės gyvenamosios vietos priskyrimo faktais grindžiamai sąvokai. Šios sąvokos nereikia apsunkinti teisinėmis konstrukcijomis. Siekiant teisinio saugumo, reikia nustatyti sąvoką, kurią būtų galima nesunkiai taikyti. Pripažinus, kad nuolatinę vaiko gyvenamoji vieta negali pasikeisti dėl to, kad dar nebaigta nagrinėti byla, nuolatinės

49 — Žr. Sprendimo *Mercredi* (EU:C:2010:829) 56 punktą. Minėtame sprendime Teisingumo Teismas taip pat pabrėžė tėvų pareigų turėtojo *ketinimą* nuolat įsikurti su vaiku kitoje valstybėje narėje, išreikštą tam tikromis konkrečiomis priemonėmis, kaip antai būsto priimančiojoje valstybėje narėje įsigijimu arba išsinuomojimu, kuris gali būti nuolatinės gyvenamosios vietos pakeitimo rodiklis. Nors šioje byloje į motinos ketinimą tikrai reikėtų atitinkamai atsižvelgti kaip į faktinę aplinkybę, vis dėlto pabrėžtina, kad šį Teisingumo Teismo akcentuotą ketinimą reikia vertinti atsižvelgiant į bylos *Mercredi* faktines aplinkybes, kai motina labai trumpai buvo kitoje valstybėje narėje. Iš tiesų, kaip pažymi R. Lamont „Habitual residence and Brussels IIbis: developing concepts for European private international family law“, 3 *Journal of Private International Law*, 2007, p. 261–281, visų pirma p. 263: „noras įsikurti nuolatiniam gyvenimui per labai trumpą laiką reiškia, kad asmens ketinimas apsigyventi tapo reikšmingas, kiek tai susiję su klausimu, ar jis nuolat gyvena tam tikroje vietoje“.

50 — Žr. Elisa Pérez-Vera aiškinamąjį pranešimą, Madridas, 1981 m. balandžio mėn., 66 punktas; pateikiama adresu <http://www.hcch.net/upload/expl28.pdf>.

51 — P. R. Beaumont, P. E. McEleavy, *op. cit.*, 7.67 punktas, p. 178: „faktiniai ryšiai yra sąsajos veiksnio esmė ir tuo jį galima supriešinti su gyvenamąja vieta“; T. Rauscher „Internationales Privatrecht“, 3 leidimas, Heidelbergas, 2009, 273 punktas, p. 65.

52 — Žr., pvz., R. Lamont, *op. cit.*, p. 263, kuris tiksliai apibūdina šią sąvoką kaip „paprastą taikyti ir lanksčią, kintančią, ilgainiui kintant asmens ar šeimos aplinkybėms“.

53 — Žr., pvz., G. Kegel, K. Schurig, *Internationales Privatrecht*, Miunchenas, 2004, p. 471. Taip pat žr. Świerczyński (leid.): M. Pazdan (red.) „System prawa prywatnego. Prawo prywatne międzynarodowe“, 20A tomas, Varšuva, 2014, 113 punktas, p. 233.

54 — Vokietijos teisės doktrinoje sąvokos „Daseinsmittelpunkt“ („buvimo centro vieta“) (T. Rauscher, *op. cit.*, 274 punktas, p. 65) arba „Lebensmittelpunkt“ („gyvenimo centro vieta“) (B. Heß „Europäisches Zivilprozessrecht“, Heidelbergas, 2010, 7 dalis, 55 punktas, p. 408) labai tiksliai apibūdina šį klausimą. Išsamia „Lebensmittelpunkt“ kaip asmens socialinių ryšių vietos analizę žr. G. Kegel „Was ist gewöhnlicher Aufenthalt?“, *Recht im Wandel seines sozialen und technischen Umfeldes – Festschrift für Manfred Rehbinder*, Miunchenas, Bernas, 2002, p. 699–706, ypač p. 701.

55 — Galima pridurti, jog motina persikėlė su vaiku į Airiją žinodama, kad Bordo apeliaciniam teismui yra paduotas apeliacinis skundas. Pirmiau nurodyta, kad tėvas padavė apeliacinį skundą 2012 m. balandžio 23 d., o motina persikėlė į Airiją 2012 m. liepos 12 d.

gyvenamosios vietos nebūtų įmanoma įgyti neapibrėžtą laikotarpį. Be to, tai reikštų, kad tokiose bylose kaip ši vien apeliacinio skundo buvimas nusvertų visas kitas minėtas faktines aplinkybes. 1980 m. Hagos konvencijos rengėjai ar Reglamento Nr. 2201/2003 atveju šio teisės akto leidėjai negalėjo turėti tokio ketinimo.

84. Todėl nuolatinę gyvenamąją vietą ir toliau reikėtų aiškinti kaip faktais grindžiamą sąvoką. (Nacionalinis) teismas turėtų galėti greitai nustatyti, remdamasis jam pateiktais įrodymais, pagrindžiančiais faktus, kur yra vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta. Remiantis minėtais kriterijais tai turėtų būti įmanoma padaryti. Negalima tikėtis, kad nacionalinis teismas ištirs dviejų šalių bylinėjimosi kitoje šalyje eigą vien tam, kad nustatytų nuolatinę jų vaiko gyvenamąją vietą.

85. Todėl siūlau Teisingumo Teismui į pirmąjį klausimą atsakyti taip, kad, tokiu atveju, kaip nagrinėjamas pagrindinėje byloje, jeigu vaikas persikėlė iš vienos valstybės narės į kitą su vienu iš tėvų, kuris tuo metu turėjo vaiko globos teises ir kuriam kilmės valstybės narės teismas leido persikelti į kitą valstybę narę, vaikas iš principo gali įgyti nuolatinę gyvenamąją vietą kitoje valstybėje narėje. Šios išvados nepakeičia tai, kad kilmės valstybėje narėje vis dar nagrinėjama byla dėl vaiko globos, nes nuolatinė gyvenamoji vieta yra faktais grindžiama sąvoka ir nepriklauso nuo to, ar teisme yra nagrinėjama byla.

C – Antrasis klausimas

86. Antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas norėtų išsiaiškinti, ar tėvas arba Prancūzijos teismai⁵⁶ išlaiko vaiko globos teises ir todėl vaiko laikymas Airijoje yra neteisėtas. Tai reiškia, kad iš esmės prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui yra reikalingas Hagos konvencijos, kuri nurodyta Reglamento Nr. 2201/2003 11 straipsnio 1 dalyje, išaiškinimas, siekiant nustatyti, ar vaiko buvimas Airijoje reiškia, kad motina jo neteisėtai negražina.

87. Reikėtų priminti, kad motina išvyko su vaiku į Airiją 2012 m. liepos 12 d. ir nuo to laiko ten gyvena. Persikelta laikantis 2012 m. balandžio 2 d. Angulemo teismo sprendimo. 2013 m. kovo 5 d. Bordo apeliacinis teismas nurodė grąžinti vaiką atgal į Prancūziją.

88. 2012 m. liepos 12 d. persikėlimas buvo teisėtas. Tuo metu motina nepažeidė jokių globos teisių⁵⁷.

89. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas suponuoja neteisėto negražinimo galimybę „nuo to momento, kai pirmą kartą pažeistos 2012 m. birželio 2 d. Angulemo šeimos teismo nutartys dėl bendravimo teisių“⁵⁸. Tai grindžiama prielaida, jog „patys Prancūzijos teismai teigia, kad jiems ir toliau priklausė spręsti klausimus dėl „tėvų pareigų“ vaikui, nepaisant to, kad vaikas buvo Airijoje“⁵⁹.

90. Tokiam motyvavimui negalima pritarti.

91. Ir 1980 m. Hagos konvencijoje, ir Reglamente Nr. 2201/2003 nurodomas *globos*, o ne *bendravimo* teisių pažeidimas. Kiek tai susiję su 1980 m. Hagos konvencija, ši formuluotė aiškiai atspindi konvencijos rengėjų valią⁶⁰.

56 — Kaip Prancūzijos Respublika patikslino per teismo posėdį, Prancūzijoje teismai negali išlaikyti tokių teisių.

57 — Kaip nurodyta, tai neginčijama.

58 — Turėtų būti „2012 m. balandžio 2 d.“.

59 — Tai, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nutartyje pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą nurodė Sprendimą *Health Service Executive* (C-92/12 PPU, EU:C:2012:255, 59 punktą) siekdamas patvirtinti, kad Prancūzijos teismai galėjo spręsti klausimus dėl „tėvų pareigų“ vaikui, neturi reikšmės. Teisingumo Teismas tame sprendime tik pakartojo Reglamento Nr. 2201/2003 2 straipsnio 7, 8 ir 9 dalyse pateiktus teisės sąvokų apibrėžimus.

60 — Žr. Elisa Pérez-Vera aiškinamąjį pranešimą, Madridas, 1981 m. balandžio mėn., 65 punktą, pateikiamą adresu <http://www.hcch.net/upload/expl28.pdf>: „Nors per Keturioliktąją sesiją buvo keliamos problemos, kurių gali atsirasti pažeidus bendravimo teises, ypač jeigu vaiko globėjas išsiveža jį į užsienį, daugelis laikėsi nuomonės, kad šių atvejų negalima priskirti prie tos pačios kategorijos, kuriai priklauso neteisėtas negražinimas, kuriam siekiama užkirsti kelią“.

92. Todėl negali būti, kad motina būtų neteisėtai išvežusi vaiką ar jo neteisėtai negrąžinusi 2012 m. liepos 12 d. arba iš karto po toėjusiais mėnesiais⁶¹.

93. Tačiau kaip yra su laikotarpiu po 2013 m. kovo 5 d.?

94. Šiuo klausimu tėvas teigia, kad vaikas buvo neteisėtai laikomas Airijoje nuo Bordo apeliacinio teismo nutarties priėmimo⁶². Kitaip tariant, kyla klausimas, ar šioje byloje teisėtas išvežimas virto neteisėtu negrąžinimu.

95. Man kyla šiokių tokių abejonių dėl to, ar 1980 m. Hagos konvencijos susitariančiosios šalys ketino įtraukti tokį atvejį į neteisėto negrąžinimo sąvokos apimtį. Remiantis 1980 m. Hagos konvencijos aiškinamuoju pranešimu, šioje konvencijoje numatyti atvejai, kurių atsiranda dėl jėgos naudojimo siekiant sukurti dirbtinius jurisdikcinius ryšius tarptautiniu lygmeniu, kad būtų įgyta vaiko globa⁶³. Pagal aiškinamąjį pranešimą svarbu tai, kad vaikas yra paimamas iš šeimos ir socialinės aplinkos, kurioje formavosi jo gyvenimas⁶⁴. Tokio atvejo šioje byloje negalima nustatyti. Tuo metu, kai Bordo apeliacinis teismas priėmė sprendimą, vaikas jau buvo Airijoje ilgiau kaip septynis mėnesius. Todėl tuo metu jis nebuvo staiga paimtas iš šeimos ir socialinės aplinkos.

96. Taigi nesuprantu, kaip šios bylos aplinkybėmis teisėtas išvežimas galėjo virsti neteisėtu negrąžinimu⁶⁵.

97. Motyvai šiuo atveju labai panašūs į motyvus dėl minėto nuolatinės gyvenamosios vietos klausimo.

98. Mano nuomone, tokia išvada atitinka 1980 m. Hagos konvencijos ir Reglamento Nr. 2201/2003 logiką. Nagrinėjame tik tai, ar tenkinami nutarties dėl grąžinimo priėmimo pagal 1980 m. Hagos konvenciją, kuri nurodyta Reglamento Nr. 2201/2003 11 straipsnyje, kriterijai.

99. Šis klausimas skiriasi nuo Prancūzijos teismų priimtų sprendimų dėl globos teisių pripažinimo ir vykdymo klausimo. Reglamento III skyriuje šiuo klausimu numatyta pripažinimo ir vykdymo procedūra.

100. Iš to matyti, jog į antrąjį klausimą reikėtų atsakyti taip, kad tokiu atveju, kaip nagrinėjamas pagrindinėje byloje, jeigu vaikas persikėlė iš vienos valstybės narės į kitą valstybę narę su vienu iš tėvų, kuris tuo metu turėjo vaiko globos teises ir kuriam kilmės valstybės narės teismas leido persikelti į kitą valstybę narę, teismo sprendimu, kilmės valstybėje narėje priimtu gavus apeliacinį skundą, padarius su globos teisėmis susijusį pakeitimą negrąžinimas netampa neteisėtas.

D – Trečiasis klausimas

101. Trečiuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nori išsiaiškinti, ar jis turi teisę nagrinėti nuolatinės gyvenamosios vietos klausimą.

102. Atsakymas į šį klausimą yra teigiamas.

61 — Atrodo, tai pripažįsta prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas ir to neginčija tėvas.

62 — Primenu, kad 2013 m. kovo 5 d. Bordo apeliacinis teismas įpareigojo tėvų valdžią vykdyti bendrai, nurodė, kad vaikas turi gyventi su tėvu, ir nustatė konkrečias motinos bendravimo su vaiku ir jo apgyvendinimo teises. Nutartyje pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą nurodyta, kad tėvas remiasi neteisėtu negrąžinimu nuo tos dienos, o „motina teigė Airijos *High Court*, kad prieš pat 2013 m. gegužės 5 d. H. nuolat gyveno Airijoje ir todėl byla nebebuvo Prancūzijos teismų žinioje; šioms jos teiginiams buvo pritarta“. Norėčiau dar kartą pažymėti, kad neteisėto negrąžinimo buvimas ar nebuvimas nepriklauso nuo atsakymo į klausimą, ar byla buvo Prancūzijos teismų „žinioje“. Kaip minėta, tai neturi reikšmės, nes skiriasi Prancūzijoje ir Airijoje nagrinėjamų bylų dalykas.

63 — Žr. aiškinamąjį pranešimą, *op. cit.*, 11 punktas.

64 — Ten pat.

65 — Tai nereiškia, kad norėčiau įtvirtinti bendrą taisyklę, pagal kurią teisėtas išvežimas niekada negali virsti neteisėtu negrąžinimu. Taip pat žr. minėto aiškinamojo pranešimo 12 punktą.

103. Vis dėlto norėčiau pakartoti ir pabrėžti, kad Airijos teismai turi nustatyti vaiko nuolatinę gyvenamąją vietą vien 1980 m. Hagos konvencijos, nurodytos Reglamento Nr. 2201/2003 11 straipsnyje, tikslais, t. y. nustatyti vien tai, ar buvo neteisėtas negrąžinimas.

104. Jurisdikcijos nagrinėti su globos teisėmis susijusias bylas klausimas yra atskiras ir į jį reikia atsakyti remiantis Reglamento Nr. 2201/2003 8, 10 ir 12 straipsniais, kurie šioje byloje nenagrinėjami.

105. Todėl siūlau į trečiąjį klausimą atsakyti taip, kad valstybės narės teismas, kuriam pagal 1980 m. Hagos konvenciją pateiktas prašymas nurodyti grąžinti vaiką, kaip nurodyta Reglamento Nr. 2201/2003 11 straipsnio 1 dalyje, turi teisę nagrinėti klausimą dėl vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos prieš pat tariamai neteisėtą išvežimą ar negrąžinimą.

VII – Išvada

106. Atsižvelgdamas į visa tai, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui į *Supreme Court* (Airija) pateiktus klausimus atsakyti taip:

1. Siekiant priimti sprendimą dėl prašymo nurodyti grąžinti vaiką pagal 1980 m. spalio 25 d. Hagos konvenciją dėl tarptautinio vaikų grobimo civilinių aspektų, kaip nurodyta 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamento Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000, 11 straipsnio 1 dalyje, tokiu atveju, kaip nagrinėjamas pagrindinėje byloje, jeigu vaikas persikėlė iš vienos valstybės narės į kitą su vienu iš tėvų, kuris tuo metu turėjo vaiko globos teises ir kuriam kilmės valstybės narės teismas leido persikelti į kitą valstybę narę, vaikas iš principo gali įgyti nuolatinę gyvenamąją vietą kitoje valstybėje narėje. Šios išvados nepakeičia tai, kad kilmės valstybėje narėje vis dar nagrinėjama byla dėl vaiko globos, nes nuolatinė gyvenamoji vieta yra faktais grindžiama sąvoka ir nepriklauso nuo to, ar yra nagrinėjama byla.
2. Siekiant priimti sprendimą dėl prašymo nurodyti grąžinti vaiką pagal Hagos konvenciją, kaip nurodyta Reglamento Nr. 2201/2003 11 straipsnio 1 dalyje, tokiu atveju, kaip nagrinėjamas pagrindinėje byloje, jeigu vaikas persikėlė iš vienos valstybės narės į kitą valstybę narę su vienu iš tėvų, kuris tuo metu turėjo vaiko globos teises ir kuriam kilmės valstybės narės teismas leido persikelti į kitą valstybę narę, teismo sprendimu, kilmės valstybėje narėje priimtu gavus apeliacinį skundą, padarius su globos teisėmis susijusį pakeitimą negrąžinimas netampa neteisėtas.
3. Valstybės narės teismas, kuriam pagal Hagos konvenciją pateiktas prašymas nurodyti grąžinti vaiką, kaip nurodyta Reglamento Nr. 2201/2003 11 straipsnio 1 dalyje, turi teisę nagrinėti klausimą dėl vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos prieš pat tariamai neteisėtą išvežimą ar negrąžinimą.